

[1] תלאוזה בל' אסכת שבת זל כא צאז א

מאי חנוכה? דתנו רבנן: בכ"ה בכסליו יומי חנוכה תמניא אינון, דלא למספד בהון ודלא להתענות בהון. שכשנכנסו יוונים להיכל ממאו כל השמנים שבהיכל, וכשנברה מלכות בית חשמונאי ונצחום, בדקו ולא מצאו אלא פך אחד של שמן שהיה מונח בחותמו של כהן גדול, ולא היה בו אלא להדליק יום אחד, נעשה בו גם והדליקו ממנו שמונה ימים. לשנה אחרת קבעום ועשאוים ימים טובים בהלל והודאה.

[2] ש" אסכת שבת זל כא צאז א

מאי חנוכה. על איזה נס קבעום.

[3] תפלות זל פנס'ס למחכה

על הנסים ועל הפרקן ועל הנבירות ועל התשועות ועל הפלחמות שששית לאבותינו בימים ההם בזמן הזה.

לפורים:

בימי מרדכי ואסתר בשושן הבירה בששמד עליהם המן הרשע בקש להשמיד להרג ולאפר את כל היהודים מנער ועד זקן טף ונשים ביום אחד בשלושה עשר לחדש שנים עשר הוא חדש אדר ושללם לבו. ואתה ברחמיך הרבים הפרת את עצתו וקלקלת את מחשבתו והשבות לו גמולו בראשו ותלו אותו ואת בניו על העין.

לחנוכה:

בימי מתתיהו בן יוחנן כהן גדול חשמונאי ובניו בששמד מלכות יון הרשעה על עמך ישראל להשכיחם תורתך ולהעבירם מחקי רצונך ואתה ברחמיך הרבים עמדת להם בעת צרתם רבת את ריבם הנת את דינם נקמת את נקמתם מסרת גבורים ביד חלשים ורבים ביד מעטים וממאים ביד מהורים ורשעים ביד צדיקים וזדים ביד עוסקי תורתך וקה עשית שם גדול וקדוש בעולמך ולעמך ישראל עשית תשועה גדולה ופרקן כהיום הזה ואחר כן באו בגיד לדביר ביתך ופנו את היכלך ומחרו את מקדשך והדליקו נרות כחצרות קדשך וקבעו שמונת ימי חנכה אלו להודות ולהלל לששך הגדול.

[4] רא"פ פלכות אילפ ומחכה סרק ז

הלכה א

בבית שני כשמלכו יון גזרו גזרות על ישראל ובטלו דתם ולא הניחו אותם לעסוק בתורה ובמצות, ופשטו ידם בממונם ובכנותיהם ונכנסו להיכל ופרצו בו פרצות וטמאו הטהרות, וצר להם לישראל מאד מפניהם ולחצום לחץ גדול עד שריחם עליהם אלהי אבותינו והושיעם מידם והצילם וגברו בני חשמונאי הכהנים הגדולים והרגום והושיעו ישראל מידם והעמידו מלך מן הכהנים וחזרה מלכות לישראל יתר על מאתים שנה עד החורבן השני.

הלכה ב

וכשגברו ישראל על אויביהם ואבדום בחמשה ועשרים בחדש כסלו היה ונכנסו להיכל ולא מצאו שמן טהור במקדש אלא פך אחד ולא היה בו להדליק אלא יום אחד בלבד והדליקו ממנו נרות המערכה שמונה ימים עד שכתשו זיתים והוציאו שמן טהור.

הלכה ג

ומפני זה התקינו חכמים שבאותו הדור שיהיו שמונת הימים האלו שתחלתן מליל חמשה ועשרים בכסלו ימי שמחה והלל ומדליקין בהן הנרות בערב על פתחי הבתים בכל לילה ולילה משמונת הלילות להראות ולגלות הנס, וימים אלו הן הנקראין חנוכה והן אסורין בהספד ותענית כימי הפורים, והדלקת הנרות בהן מצוה מדברי סופרים כקריאת המגילה.

[5] ראב"ן שנות פרק ז'

ומן הנסים הגדולים המפורסמים אדם מודה בנסים הנסתרים שהם יסוד התורה כלה, שאין לאדם חלק בתורת משה רבינו עד שנאמין בכל דברינו ומקרינו שכלם נסים אין בהם טבע ומנהגו של עולם, בין ברבים בין ביחיד, אלא אם יעשה המצות יצליחנו שכרו, ואם יעבור עליהם יכריתנו ענשו, הכל בגזרת עליון כאשר הזכרתי כבר (בראשית יז א, ולעיל ו ב). ויתפרסמו הנסים הנסתרים בענין הרבים כאשר יבא ביעודי התורה בענין הברכות והקלות, כמו שאמר הכתוב (דברים כט כג כד) ואמרו כל הגוים על מה עשה ה' ככה לארץ הזאת, ואמרו על אשר עזבו את ברית ה' אלהי אבותם, שיתפרסם הדבר לכל האומות שהוא מאת ה' בעונשם. ואמר בקיום וראו כל עמי הארץ כי שם ה' נקרא עליך ויראו ממך. ועוד אפשר זה בעזרת השם (ויקרא כו יא):

[6] אשכ חכמה ויקרא פרק כו פסוק 3

ונתתי גשמיכם בעתם. (תורת כהנים פרק א, א): בלילי שבתות. (מעשה בימי שמעון בן שטח, בימי שלומציון המלכה, שהיו גשמים יורדים מלילי שבת ללילי שבת, עד שנעשו חטים ככליות, ושעורים כגרעיני זיתים, ועדשים כדגרי זהב, וצרו מהם חכמים והניחום לדורות הבאים) להודיע כמה חטא גורם, שנאמר (ירמיה ה, כה) "וחטאתיכם מנעו הטוב מכם" (עכ"ל). הענין, דהנהגה הנסיית היא אינה תכליתית, שהשם ברא העולם שתתנהג באופן הטבעי, אשר היא בת אלקים וכל תכיל. שמדתה יכול להיות באופן ברכה נפרצה ואושר מרובה עד בלי די. רק באופן שאם יכיר האדם כי היא איננה רק השגחה פרטית על כל פרט, והטבע הוא רק נסים רצופים, אשר מתרגל עין הרואה, וכאשר ילך האדם בדרכי השם במישור, גם באופן טבעי יוכל להתברך. ובזה נתברכו ישראל "אם בחוקתי תלכו", אז גם חוקות שמים וארץ ילכו במישור, כי כל דרכי הטבע, לפי מה שסדרה אותם החכמה הא – לקית, מכוונות ומוגבלות לדרכי התורה והמצוה. ולמען שלא יטעה האדם וישכח בורא ומסדד ומשגיח מהטבע, ויחשוב לרוב הרגלו כי הטבע היא בעצמה, להפרידה מיוצרה – לכן יש נסים, אבל אינם תכליתיים, והנסים הוא רק להעיר לבות בני אדם על מפעלות הבורא ב"ה בטבע, כי היא ידו והשגחתו הטהורה. לכן (שבת קיח, ב): 'הקורא הלל בכל יום' – שמורה שראוי להודות רק להנך פעולות של דרך נס, אבל מפעלות הטבע אין צריכים להיוצר אחרי שבראן – 'הרי זה מחרף ומגדף'. אבל 'כל האומר תהלה לדוד בכל יום' – שזה מדבר על מפעלות סדור הטבעי אשר בכל יום, כמבואר – 'מובטח שהוא בן העולם הבא' (ברכות ד, ב).

[7] תלמוד בבלי אסכת שבת זל ק"ח ע"א א

אמר רבי יוסי, "יהא חלקי מגומרי הלל בכל יום." איני? והאמר מר, "הקורא הלל בכל יום, הרי זה מחרף ומגדף." כי קאמרינן, בפסוקי דזמרא.

[8] רב"ט 'ונה על פרי"ף אסכת ברכות זל כג ע"א א

והאמר מר הקורא הלל בכל יום הרי זה מחרף ומגדף וקס"ד דמהלל דהללויה הללו עבדי ה' קאמר ומהדרינן לא אמרינן מזה ההלל אלא מהלל דפסוקי דזמרה דהיינו תהלה לדוד וכו' ויש לשאול מ"ט אמרו שמחרף ומגדף מפני שאומר הלל של הללו עבדי ה' וי"א מפני שחותם בו יהללך ונמצא שאומר ברכה לבטלה ואינו נראה כלל דמה טעם לומר שמפני שאומר ברכה לבטלה יהא מחרף ומגדף ועוד הכא הקורא הלל סתם אמרו דמשמע אפי' בלא ברכה הוא מחרף ומגדף ומשום הכי נראה למורי הרב נר"ו שטעם הדבר הוא מפני שעיקר קריאת ההלל הוא על כל צרה וצרה שלא תבא על הצבור ואנו אומרים אותו באותה שעה כמו שאמרו דוד על הצרות שעברו עליו וכשאומר אותו בכל יום נראה כמי שאומר שאין הקב"ה עושה נפלאות בכל יום ולפיכך קורא הנסים שעברו כבר ונמצא שמחרף ומגדף כלפי מעלה אבל תהלה לדוד שיש בו ג"כ מהעתידי וממה שעושה בכל יום אמרו שיאמר אותו בכל יום ומובטח לו שהוא בן העוה"ב ובירושל' נותן טעם אחר משום דכתיב ביה עצביהם כסף וזהב וכשאומר אותו בכל יום נראה כמתכוין לחרף ולגדף כלפי מעלה ולומר שאינו יכול לבטלם מן העולם:

[9] אשנה אסכת אבות פרק ה' אשנה א'

רבי יהושע אומר עין הרע ויצר הרע ושנאת הבריות מוציאים את האדם מן העולם:

[10] אלן צרכא שאות פרק כ' פסוק ט'

לא תחמוד אנשים רבים יתמהו על זאת המצוה, איך יהיה אדם שלא יחמוד דבר יפה בלבו כל מה שהוא נחמד למראה עיניו. ועתה אתן לך משל. דע, כי איש כפרי שיש לו דעת נכונה, והוא ראה בת מלך שהיא יפה, לא יחמוד אותה בלבו שישכוב עמה, כי ידע כי זה לא יתכן. ואל תחשוב זה הכפרי שהוא כאחד מן המשוגעים, שיתאוה שיהיה לו כנפים לעוף השמים, ולא יתכן להיות, כאשר אין אדם מתאוה לשכב עם אמו, אעפ"י שהיא יפה, כי הרגילוהו מנעוריו לדעת שהיא אסורה לו. ככה כל משכיל צריך שידע, כי אשה יפה או ממון לא ימצאנו אדם בעבור חכמתו ודעתו, רק כאשר חלק לו ה'. ואמר קהלת (לאשר) ולאדם שלא עמל בו יתננו חלקו (קהלת ב, כא). ואמרו חכמים, בני חיי ומזוני לאו בזכותא תליא מילתא אלא במזלא. ובעבור זה המשכיל לא יתאוה ולא יחמוד. ואחר שידע שאשת רעהו אסרה השם לו, יותר היא נשגבה בעיניו מבת מלך בלב הכפרי, על כן הוא ישמח בחלקו ואל ישים אל לבו לחמוד ולהתאוות דבר שאינו שלו, כי ידע שהשם לא רצה לתת לו, לא יוכל לקחתו בכחו ובמחשבותיו ותחבולותיו, ע"כ יבטח בכוראו שיכלכלנו ויעשה הטוב בעיניו.

[11] תלאנוז בה' אסכת 'ואא זל למ צאוז א'

אין אדם נוגע במוכן לחבירו, ואין מלכות נוגעת בחברתה אפילו כמלא נימא.

[12] ספר פתינק אצוה ראא: אלה לנקום

משרשי המצוה, שידע האדם ויתן אל לבו כי כל אשר יקרהו מטוב עד רע, הוא סיבה שתבוא עליו מאת השם ברוך הוא, ומיד האדם מיד איש אחיו לא יהיה דבר בלתי רצון השם ברוך הוא, על כן כשיצערהו או יכאיבהו אדם ידע בנפשו כי עוונותיו גרמו והשם יתברך גזר עליו בכך, ולא ישית מחשבותיו לנקום ממנו כי הוא אינו סיבת רעתו, כי העוון הוא המסבב, וכמו שאמר דוד עליו השלום [שמואל ב' ט"ז, י"א] הניחו לו ויקלל כי אמר לו השם יתברך, תלה הענין בחטאו ולא בשמעתי בן גרא. ועוד נמצא במצוה תועלת רב להשביח ריב ולהעביר המשטמות מלב בני אדם, ובהיות שלום בין אנשים יעשה השם שלום להם.

Deuteronomy chap.8

צברט סרק ח [13]

- II. Beware that you do not forget the Lord, your God, by not keeping His commandments, His ordinances, and His statutes, which I command you this day
- I2. lest you eat and be sated, and build good houses and dwell therein,
- I3. and your herds and your flocks multiply, and your silver and gold increase, and all that you have increases,
- I4. and your heart grows haughty, and you forget the Lord, your God, Who has brought you out of the land of Egypt, out of the house of bondage,
- I5. Who led you through that great and awesome desert, [in which were] snakes, vipers and scorpions, and drought, where there was no water; who brought water for you out of solid rock,
- I6. Who fed you with manna in the desert, which your forefathers did not know, in order to afflict you and in order to test you, to benefit you in your end,
- I7. and you will say to yourself, **"My strength and the might of my hand that has accumulated this wealth for me."**
- I8. But you must remember the Lord your God, for it is He that gives you strength to make wealth, in order to establish His covenant which He swore to your forefathers, as it is this day.
- I9. And it will be, if you forget the Lord your God and follow other gods, and worship them, and prostrate yourself before them, I bear witness against you this day, that you will surely perish.
- 20. As the nations that the Lord destroys before you, so will you perish; since you will not obey the Lord your God.

- (א') השמר לך פן תשכח את יְקוֹק אֱלֹהֶיךָ לְבַלְתִּי שׁוֹמֵר מִצְוֹתָיו וּמִשְׁפָּטָיו וְיִזְכְּרֶנּוּ אֲשֶׁר אֲנִי מְצַוֶּה הַיּוֹם:
- (ב') פֶּן תֹּאכַל וְשִׂבַעְתָּ וּבְתִים טֹבִים תִּבְנֶה וְיִשְׁבְּתָה:
- (ג') וּבְקָרְךָ וּצְאֵךָ יִרְבּוּ וְכֶסֶף וְזָהָב יִרְבּוּ לְךָ וְכֹל אֲשֶׁר לְךָ יִרְבֶּה:
- (ד') וְרֵם לְבָבְךָ וְשִׁכַּחְתָּ אֶת יְקוֹק אֱלֹהֶיךָ הַמּוֹצִיאֲךָ מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם מִבֵּית עֲבָדִים:
- (ה') הַמּוֹלִיכֶךָ בְּמִדְבַר הַגָּדוֹל וְהַגּוֹרֵא זֶזְזוּ שָׂרָף וְעַקְרָב וְצִמְאֹן אֲשֶׁר אֵין מַיִם הַמּוֹצִיא לְךָ מַיִם מִצְּרוֹר הַחוֹלְמִישׁ:
- (ו') הַמּוֹאֲכֶלָּךְ מִן בְּמִדְבַר אֲשֶׁר לֹא יֵדְעוּן אֲבֹתֶיךָ לְמַעַן עֲתִידָהּ וּלְמַעַן יִסְתַּחַף לְהִיטֵבָהּ בְּאַזְרוֹרֶיהָ:
- (ז') וְאָמַרְתָּ בְּלִבְבְּךָ כֹּחִי וְעֹצֶם יְדֵי עֲשֵׂה לִי אֵת הַחַיִּל הַזֶּה:
- (ח') וְזָכַרְתָּ אֶת יְקוֹק אֱלֹהֶיךָ כִּי הוּא הִצִּילְךָ לִפְנֵי לַעֲשׂוֹת חַיִּל לְמַעַן הַקִּים אֶת בְּרִיתוֹ אֲשֶׁר נִשְׁבַּע לְאַבְרָהָם בְּיוֹם הַזֶּה:
- (ט') וְהָיָה אִם שָׁכַחְתָּ תְּשַׁכַּח אֶת יְקוֹק אֱלֹהֶיךָ וְהִלַּכְתָּ אַחֲרֵי אֱלֹהִים אֲחֵרִים וְעַבַדְתָּם וְהִשְׁתַּחֲוִיתָ לָהֶם הַעֲלִיתִי בְּכֶם הַיּוֹם כִּי אֲבַד תֵּאבְדוּן:
- (כ') כִּגְוִים אֲשֶׁר יְקוֹק מֵאֲבִיד מִנְּפִיכֶם פֶּן תֵּאבְדוּן עַקֵּב לֹא תִשְׁמַעְוּן בְּקוֹל יְקוֹק אֱלֹהֵיכֶם:

Deuteronomy chap.8

צברט סרק ח [14]

- 2. And you shall remember the entire way on which the Lord, your God, led you these forty years in the desert, in order to afflict you to test you, to know what is in your heart, whether you would keep His commandments or not.
- 3. And He afflicted you and let you go hungry, and then fed you with manna, which you did not know, nor did your forefathers know, so that He would make you know that man does not live by bread alone, but rather by, whatever comes forth from the mouth of the Lord does man live.

- (א) וְזָכַרְתָּ אֵת כָּל הַדֶּרֶךְ אֲשֶׁר הִלִּיכְךָ יְקוֹק אֱלֹהֶיךָ זֶה אַרְבָּעִים שָׁנָה בְּמִדְבַר לְמַעַן עֲתִידָהּ לְנִסְתָּהּ לָדַעַת אֵת אֲשֶׁר בְּלִבְבְּךָ הִתְשַׁמֵּר מִצְוֹתָיו אִם לֹא:
- (ב) וַיַּעֲרֶב וַיִּרְעַבְךָ וַיֹּאכַלְךָ אֶת הַמָּן אֲשֶׁר לֹא יָדַעְתָּ וְלֹא יָדְעוּן אֲבֹתֶיךָ לְמַעַן הוֹדִיעָה כִּי לֹא עַל הַלֶּחֶם לִבְדוּ יִחְיֶה הָאָדָם כִּי עַל כָּל מוֹצֵא פִּי יְקוֹק יִחְיֶה הָאָדָם: